

MORGENDIENST

zondag 22 november 2020, Eeuwigheidszondag
Grote Kerk, Wildervank
voorganger: ds. Marien Grashoff

Welkom

DIENST VAN VOORBEREIDING

Zingen : Psalm 138: 1, 2

Moment van stilte

Groet

Gebed voor de wereld

Bemoediging¹

Wij komen samen voor u, God,
EN WE BRENGEN MET ONS MEE
ONZE NOOD
EN DE NOOD VAN DE WERELD.

Wij komen naar u,
omdat u in Jezus naar ons komt,
OMDAT U UIT ERVARING WEET
WAT HET IS OM MENS TE ZIJN.

We komen met ons geloof
en onze twijfel,
WE KOMEN MET ONZE HOOP
EN ONZE VREES.

We komen zoals wij zijn,
omdat u ons hebt genodigd,
OMDAT U ONS HEBT BELOOFD
U NOOIT VAN ONS AF TE KEREN.
AMEN.

Muziek : 'Het diepe water' (Ode van Salomo 29)

*Een moderne bewerking van een oeroude hymne uit de vroege kerk.*²

DIENST VAN HET WOORD

Gebed van de zondag

Profetenlezing : Jesaja 65,17-19³

¹⁷ Zie, ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde;

¹ *Opening responses* voor de Service of Prayers for Healing, *Iona Abbey Worship Book* (2017) pag. 110, vrij vertaald.

² Zie [YouTube](#).

³ [Nieuwe bijbelvertaling](#) (2014) – bewerkt.

wat er vroeger was raakt in vergetelheid,
het komt in niemands hart nog op.

18 Zij zullen alleen maar blij zijn
en jubelen om wat ik schep;
ik herschep Jeruzalem in een jubelende stad
en schenk haar inwoners blijdschap.

19 Dan zal ik over Jeruzalem jubelen
en mij verblijden over haar inwoners;
geen geweën of geweeklaag wordt daar nog gehoord.

Muziek : 'Ik zag de hemel nieuw en nieuw de aarde'

*Samenzang uit de Martinikerk in Bolsward, een opname van 6 november 2018.*⁴

Evangelielezing : Matteüs 5,1-11⁵

1 Als hij de menigte ziet, gaat hij de berg op;
als hij gaat zitten komen zijn leerlingen naar hem toe.

2 Hij neemt het woord en onderricht hen:

3 'Gelukkig wie nederig van hart zijn, [Psalm 34,19]
want voor hen is het koninkrijk van de hemel.

4 Gelukkig de treurenden, [Jesaja 61,2-3]
want zij zullen getroost worden.

5 Gelukkig de zachtmoedigen, [Psalm 37,11]
want zij zullen het land bezitten.

6 Gelukkig wie hongeren en dorsten naar gerechtigheid,
want zij zullen verzadigd worden.

7 Gelukkig de barmhartigen,
want zij zullen barmhartigheid ondervinden.

8 Gelukkig wie zuiver van hart zijn, [Psalm 24,4 en 51,12]
want zij zullen God zien.

9 Gelukkig de vreedstichters,
want zij zullen kinderen van God genoemd worden.

10 Gelukkig wie vanwege de gerechtigheid vervolgd worden,
want voor hen is het koninkrijk van de hemel.

11 Gelukkig zijn jullie
wanneer ze je omwille van mij uitschelden,
vervolgen en van allerlei kwaad betichten.'

Acclamatie

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,

⁴ Zie [YouTube](#).

⁵ [Nieuwe bijbelvertaling](#) (2014) – bewerkt.

DANKEN WIJ U, O GOD.

Zingen : Lied 321: 1, 2, 3, 4

Preek

'Ik geloof niets, maar het moet mooi zijn om wel te geloven. Want dat geeft mensen troost.' Zulke woorden zullen we allemaal wel eens gehoord hebben. Ik vraag mij dan af wat mensen daarmee bedoelen, met die troost die 'het geloof' zou geven.

Mensen lijken vaak te denken dat 'het geloof' een soort zekere kennis biedt over wat er na dit leven komt. Natuurlijk zijn zij zelf wel wijzer, want daar geloven zij zelf niets van. Maar het moet dan mooi zijn als je dat soort geloofszekerheid toch nog hebt.

Ik denk dat wie geloven wel beter weten. Gelovigen hebben net zo min kennis over wat er voorbij de laatste grens wel of niet is. Ze maken zich wel voorstellingen over de hemel of over eeuwigheid, maar ze weten dat het precies dat is: een voorstelling van iets dat we uiteindelijk niet kunnen weten.

En toch biedt geloven troost. Maar als die troost niet komt uit kennis, waaruit putten we het dan? En wordt die troost geen begrieglijke droom wanneer het nooit te bewijzen valt?

-

Vanmorgen gedenken we de overledenen van het voorbije jaar. Onze naasten en geliefden zijn mensen van voorbij geworden. Maar 'voorbij' is nooit hetzelfde als 'vergeten'. Het is zoals in het lied dat Hanna Lam schreef voor kinderen:⁶

De mensen van voorbij
zij blijven met ons leven.
De mensen van voorbij
ze zijn met ons verweven
in liefde, in verhalen,
die wij zo graag herhalen,
in bloemengeuren, in een lied
dat opklinkt uit verdriet.

De mensen van voorbij
zij worden niet vergeten.
De mensen van voorbij
zijn in een ander weten.
Bij God mogen ze wonen,
daar waar geen pijn kan komen.
De mensen van voorbij
zijn in het licht, zijn vrij.

De laatste regels vind ik heel mooi: *De mensen van voorbij zijn in het licht, zijn vrij.* Die woorden geven inderdaad troost. Dat gaat ook over mijn jongere broer en mijn ouders die

⁶ Alles wordt nieuw, Deel V,19.

overleden zijn.

Maar zodra ik zou willen uitleggen wat of waar dat 'licht' dan is, of wat er bedoeld wordt met 'vrij', raak ik van die troost verwijderd. De woorden spreken aan, ze roepen een soort rust en aanvaarding op, maar ik moet niet proberen daar 'dingen' van te maken, of een soort zekere kennis. Want: *De mensen van voorbij zijn in een ander weten.*

'Licht' en 'vrij' zijn voorstellingen, geen toestanden, die je als feiten kunt beschrijven. Maar die voorstellingen zijn zeker geen verzinsel en ook geen onzin. De woorden roepen iets op, dat groter en sterker is dan verdriet en gemis en daarom geven ze troost.

-

Zulke woorden van troost en voorstellingen van hoop geeft Jezus de mensen mee wanneer hij hen op de berg der zaligsprekingen toespreekt. Zijn toespraak is een les, hij wil de mensen iets leren en meegeven voor hun leven.

Jezus gaat zitten, zoals toen een leraar deed. De leerlingen zitten rondom hem op de grond. En daaromheen staat of zit een wijde kring van nog veel meer mensen. Wie naar Israël gaat wordt bij het Meer van Galilea een heuvel aangewezen waar het verhaal zich afgespeeld zou hebben.⁷ Maar de plek doet er eigenlijk niet toe. Wanneer wij het verhaal hier en nu lezen, spreekt Jezus net zo tegen ons als toen tegen zijn leerlingen en al die toehoorders.

Jezus ziet al die mensen, met ieders hun eigen pijn en zorgen. Hij begroet hen niet zomaar met een 'Vrede met jullie!', maar uitgebreid met zegenwoorden. De eerste is meteen wat raadselachtig. We lazen daar vanouds:

*Zalig de armen van geest,
want van hen is het koninkrijk der hemelen...*

Maar wie zijn die armen? En bij wie zien we die geest van Gods koninkrijk aan het werk? Dat legt Jezus uit in de volgende zegenwoorden.⁸

De armen – of zoals wij lazen: *de nederigen* – zijn degenen die rouwen om persoonlijk verlies, degenen die economisch en politiek niets in te brengen hebben, degenen die lijden onder onrecht. De armen zijn de slachtoffers in onze wereld.

Maar zij zijn niet enkel slachtoffer. Want zij hebben de Geest van God in zich, ook al zien zij dat zelf misschien niet zo. Want diezelfde 'armen' kunnen barmhartig zijn, zuiver van hart en vreedstichters. Ze hebben in zichzelf, onvermoed of vanzelfsprekend, de mogelijkheid om elkaar te troosten, om niet wraakzuchtig of boos op iedereen te zijn, om mensen in vrede bij elkaar te brengen.

⁷ Dus bouwden de Byzantijnen daar in de 4^e eeuw een kerkje, waar alleen nog een doopbasin over is. In 1936-1938 werd vlak bij die plek een grote rooms-katholieke kerk gebouwd in neobyzantijnse stijl en betaald door de Italiaanse dictator Mussolini.

⁸ Zie Maarten den Dulk (red.), *De Bergrede*. Steunpunt van de vrijheid (Zoetermeer: Meinema, 2001) pag. 66-63.

De armen worden getroost en verzadigd en kinderen van God genoemd. Dat is passief, ze krijgen dat van anderen en van de Ander. Maar tegelijk zullen zij hun eigen levensbronnen bezitten en God zien. En dat is actief, dat kunnen ze en ze doen het zelf.

Jezus geeft door als leraar te spreken de mensen werkelijke troost. Hij ziet, hoort en erkent de terechte klacht van mensen, hun pijn en verdriet. Dat wuift hij absoluut niet weg. Tegelijk helpt hij die 'armen van geest', de 'nederigen van hart', om in zichzelf de Geest van God te ontdekken. De Geest die heelt en troost, maar die tegelijk de mensen zelf aan het werk zet. Dat is werkelijke troost.

-

In een andere toonaard troost de profeet Jesaja de Joodse ballingen in Babylon. Jeruzalem is verwoest door de Babyloniërs, maar het zal herbouwd worden. Het zal worden als de hemel op aarde. Alle verdriet zal vergeten zijn, blijdschap keert daarvoor terug. Tranen worden weggewist en het leven van de mensen zal in nieuwe bloei voortgaan.

Dit visioen van Jesaja kennen we natuurlijk ook uit het slot van de Openbaring van Johannes:⁹

*En ik zag een nieuwe hemel
en een nieuwe aarde,
want de eerste hemel en de eerste aarde
waren voorbijgegaan,
en de zee was niet meer.
En ik zag de heilige stad,
het nieuwe Jeruzalem,
neerdalen vanuit de hemel bij God,
toebereid als een bruid
die zich voor haar man heeft versierd...*

Deze woorden kunnen verkeerd gebruikt worden, namelijk als een soort loze troost, iets dat ooit zal komen, na onze tijd. Maar hoe zou het dan hier en nu de armen van geest kunnen troosten?

Jesaja ziet in zijn visioen juist heel concreet Jeruzalem herbouwd worden. En dat gebeurde ook. Ook Johannes ziet in zijn visioen daadwerkelijke redding en uitkomst voor de verdrukte en vervolgte armen van geest in zijn gemeenten.¹⁰

De profeet en de apostel vertellen geen sprookjes en geven geen valse hoop. Zij laten zien dat verdriet en pijn daadwerkelijk voorbij zullen gaan. Wie hun woorden tot zich door laat dringen, wie durft meegaan in hun visionaire blik, zal merken dat er inderdaad nieuw leven mogelijk is.

-

⁹ [Openbaring 21,1-8](#).

¹⁰ Openbaring begint in [hoofdstuk 2](#) en [hoofdstuk 3](#) met brieven naar 7 gemeenten. Zie ook de opmaat daarvoor in [Openbaring 1,19-20](#).

De Dom van Aken is achtkantig. Zo bouwde Karel de Grote de kerk, twaalfhonderd jaar geleden. En daar komen de zaligsprekingen en het hemelse Jeruzalem samen in de prachtige verbeelding die keizer Frederik Barbarossa vierhonderd jaar later toevoegde. Hij liet midden onder de koepel van de Dom een enorme achtkantige kroonluchter ophangen, van verguld koper. Die verbeeldt de muren van het hemelse Jeruzalem, dat neerdaalt uit de hemel.

Maar op de bodemplaat daarvan, leesbaar vanaf de grond, staan acht van de negen zaligsprekingen geschreven. Precies de acht over de 'armen van geest'. Jeruzalem daalt neer vanuit den hoge net zo als de zaligsprekingen van Jezus neerdalen op de gelovigen wanneer die in de Dom het evangelie horen.¹¹

Het is natuurlijk de verbeelding van een keizer die zijn macht wilde tonen, maar tegelijk geeft het een heel krachtige boodschap: de hemel zal met zekerheid de aarde tot leven wekken. Tranen worden afgewist en onrecht wordt ongedaan gemaakt.

-

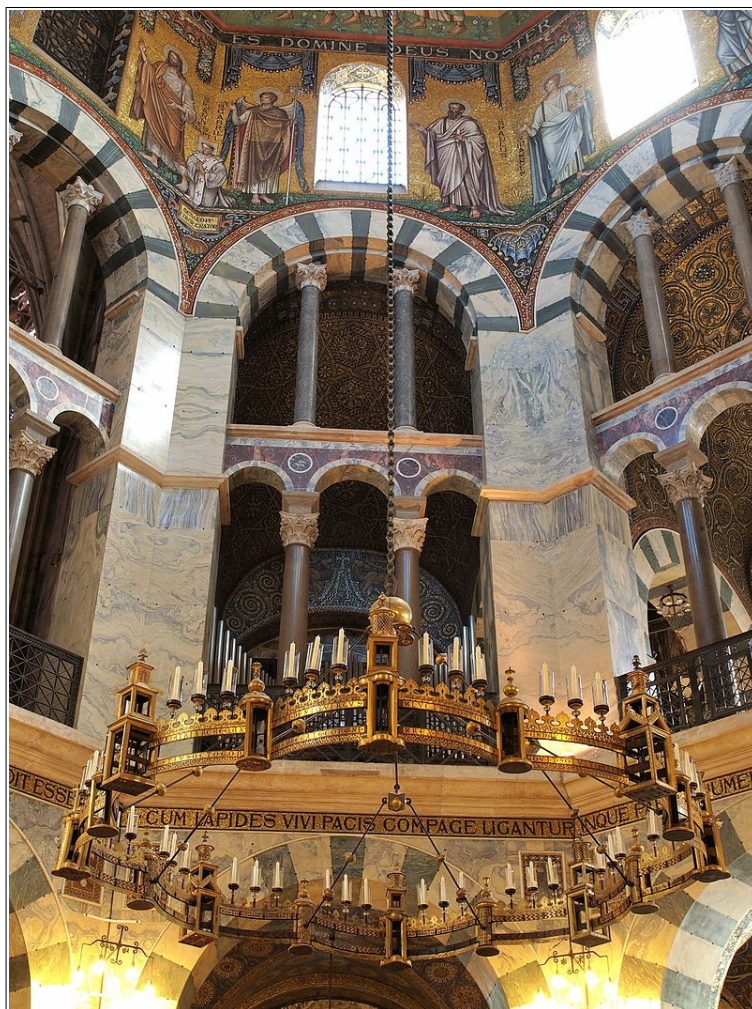
Daar zit de troost van geloven. Geloven is een werkwoord. We moeten actief luisteren naar de woorden uit de bijbel. En die woorden echt tot ons hart, ons hoofd en onze handen laten doordringen. Zo helpen ze ons verdriet te verwerken, geven ze ons nieuwe en positieve gedachten en laten ze ons daden van barmhartigheid en vrede verrichten.

Het leven gaat vaak schijnbaar vanzelf voorbij. Wanneer dan ontijdig en ongevraagd de dood ons leven binnenkomt, lijkt er niets meer vanzelf te gaan. Maar wie durft te luisteren naar zaligsprekingen en visioenen, wie tegelijk eigen pijn en verdriet durft verduren, kan zomaar een glimp opvangen van het leven dat God geeft. Dat wens ik ons allen.

Amen.

Meditatief orgelspel

¹¹ Zie de Duitse Wikipedia voor een uitvoerige beschrijving van de [Aachener Dom](#) en van de [Barbarossaleuchter](#). En ja, ook de Dom in Aken heeft aardbevingsschade, maar dan vanwege de vroegere steenkolenmijnen.

DIENST VAN DE GEDACHTENIS

Toelichting bij de liturgische schikking

Gedicht : 'Afscheid nemen' (Dietrich Bonhoeffer)

Afscheid nemen
is met zachte vingers wat voorbij is dichtdoen
en verpakken in goede gedachten van herinnering;

is verwijlen bij een brok leven
en stilstaan op de pieken van pijn en vreugde.

Afscheid nemen is met dankbare handen
weemoedig meedragen al wat waard is niet te vergeten...

is moeizaam de draden losmaken
en uit het spinrag der belevenissen loskomen
en achterlaten
en niet kunnen vergeten.

Gebeden

Gedachtenis van de overledenen

Zingen : *Lied* 753: 1, 2, 4, 5, 6

Onze Vader

Slotlied : *Lied* 416

Zegen